

NOVERBAL MULOQOTDA RANG-TASVIRLARNING O'RNI

Ikromov Shoxruxbek Dilshodjon o'g'li

Andijon davlat chet tillari instituti stajor-tadqiqotchisi

ikromovshohrux13@gmail.com

Annotatsiya: Noverbal muloqot insonlar o'rtasidagi aloqalarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ranglar esa noverbal muloqotning ajralmas qismi bo'lib, ular hissiyotlar, kayfiyatlar va xulq-atvorni ifodalashda kuchli vosita hisoblanadi. Ushbu maqolada rus, o'zbek va ingliz tillarida rang-tasvirga oid tadqiqotlar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: noverbal muloqot, rang-tasvir, tadqiqotlar, moviy rang insonlar o'rtasidagi aloqalar, madaniy kontekst.

Ranglar inson psixologiyasiga ta'sir ko'rsatadi va bu ta'sir turli madaniyatlarda farq qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ranglar kayfiyatni, hissiyotlarni va xulq-atvorni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Rus tadqiqotlari ranglarning hissiy ta'sirini o'rganishda keng tarqalgan. Masalan, qizil rang ko'pincha kuch va energiya bilan bog'liq, bu esa rus madaniyatida raqobat va muvaffaqiyatni ifodalaydi. Moviy rang esa tinchlik va xotirjamlikni anglatadi. O'zbek tadqiqotlari ranglarning madaniy kontekstda qanday qabul qilinishini o'rganadi. O'zbek madaniyatida yashil rang tabiat va hayot bilan bog'liq, bu esa odamlarning ruhiy holatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Sariq rang esa quvonch va ijtimoiy aloqalarni kuchaytiradi. Ingliz tadqiqotlari ranglarning ijtimoiy va iqtisodiy ta'sirini o'rganadi. Masalan, qizil rang marketingda ko'plab brendlar tomonidan ishlatiladi, chunki u iste'molchilarni jalb qilishda samarali hisoblanadi. Moviy rang esa ishonch va barqarorlikni ifodalaydi, bu esa ko'plab korporativ brendlar tomonidan afzal ko'riladi. Ranglar noverbal muloqotda muhim rol o'ynaydi. Ular odamlarning bir-biriga bo'lgan munosabatlarini, hissiyotlarini va niyatlarini ifodalashda yordam beradi. Ranglar odamlarning hissiyotlarini ifodalashda kuchli vosita hisoblanadi. Masalan, qizil rang ko'pincha ehtiros va qiziqishni anglatadi, bu esa noverbal muloqotda kuchli ta'sir ko'rsatadi. Boshqa tomondan, moviy rang tinchlik va xotirjamlikni ifodalaydi, bu esa ijtimoiy aloqalarda muhim ahamiyatga ega. Ranglar ijtimoiy aloqalarni kuchaytirishi yoki kamaytirishi mumkin. Sariq rang ijtimoiy aloqalarni rag'batlantiradi, bu esa odamlarni bir-biriga yaqinlashtiradi. Oq rang esa ko'plab madaniyatlarda izolyatsiya va yolg'izlikni anglatadi. Noverbal muloqotda ranglarning roli juda muhimdir, chunki ranglar insonlarning hissiyotlari, kayfiyatlari va fikrlarini ifodalashda kuchli vosita sifatida xizmat qiladi. Ranglar orqali beriladigan ma'lumotlar ko'pincha so'zlardan ko'ra kuchliroq va tezroq qabul qilinadi. Ranglar insonlarning hissiyotlarini ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Masalan, qizil rang ehtiros va kuchni, moviy rang tinchlik va

ishonchni, yashil rang esa hayot va yangilanishni anglatadi. Ranglar odamlarning kayfiyatini o'zgartirishi mumkin. Masalan, yorqin ranglar (sariq, qizil) ko'proq energiya va quvonchni ifodalaydi, qorong'u ranglar (qora, kulrang) esa xafagarchilik yoki depressiyani anglatishi mumkin. Ranglarning ma'nosi madaniyatga qarab farq qiladi. Masalan, oq rang G'arbda tozalikni ifodalasa, Xitoyda motamni anglatadi. Bu esa ijtimoiy aloqalarda ranglarning qabul qilinishini o'zgartiradi. Ranglar orqali berilgan noverbal signallar odamlar o'rtasida o'zaro tushunishni kuchaytirishi mumkin. Masalan, biror kishi qizil rangda kiyinsa, bu uning ehtirosli yoki kuchli his-tuyg'ularini ifodalashi mumkin. Ranglar brendning identifikatsiyasida muhim rol o'ynaydi. Masalan, ko'k rang ishonch va barqarorlikni ifodalaydi, shuning uchun ko'plab banklar va moliyaviy tashkilotlar bu rangni tanlaydi. Ranglar mijozlarning hissiyotlariga ta'sir qiladi va ularning xarid qilish qarorlariga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Masalan, qizil rang aksiyalar va chegirmalarni ifodalashda ishlatiladi. Ranglar san'at va dizaynda estetik ta'sir ko'rsatadi. Ular muayyan hissiyotlarni yaratishi yoki muayyan mavzularni ifodalashi mumkin. Ranglar kompozitsiyada muvozanat va dinamikani yaratishda muhim ahamiyatga ega. Ranglarning to'g'ri kombinatsiyasi asarlarning hissiy ta'sirini kuchaytirishi mumkin. Ranglar psixologiyada ham qo'llaniladi. Rang terapiyasi orqali ranglar yordamida insonlarning hissiy holatini yaxshilashga harakat qilinadi. Ba'zi ranglar, masalan, yashil va moviy, stressni kamaytirishga yordam beradi va tinchlantiruvchi ta'sir ko'rsatadi. Noverbal muloqotda ranglar insonlarning hissiyotlari, ijtimoiy aloqalari va psixologik holatlari bilan bog'liq muhim ma'lumotlarni etkazishda kuchli vosita hisoblanadi. Ranglarning to'g'ri tanlanishi va ishlatilishi muloqotning samaradorligini oshirishi mumkin.

Xulosa: Noverbal muloqotda rang-tasvirga oid tadqiqotlar ranglarning inson psixologiyasiga, hissiyotlariga va ijtimoiy aloqalariga ta'sirini o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Rus, o'zbek va ingliz tillarida olib borilgan tadqiqotlar ranglarning madaniy kontekstda qanday qabul qilinishini va ularning noverbal muloqotdagi rolini ko'rsatadi. Ranglar insonlar o'rtasidagi aloqalarni shakllantirishda kuchli vosita bo'lib, ularni to'g'ri tanlash va ulardan foydalanish muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. – М.: «Просвещение», 1986. – С. 73.
2. Войлокова Е.Ф. Особенности использования слов-названий сенсорных эталонов дошкольниками с выраженной умственной отсталостью. // Теоретические и прикладные проблемы образования лиц с интеллектуальной недостаточностью. Санкт-Петербург: Изд. РГПУ им.А.И.Герцена, 2000. С.38–40.
3. Лисина М.И. Проблема онтогенеза общения. М.: «Просвещение», 1986. – С. 143.

4. Логопедия. Под ред.Л.С.Волковой., С.Н. Шаховской.М.«Владос»,2003.С. 46.
5. S.To‘uchiyeva. Madaniyat va san’at sohasi faoliyatini tashkil etish va boshqarish. Darslik. Toshkent - 2020. 122-bet
6. Mahmudov I. Boshqaruv psixologiyasi. YUNAKS-PRINT - Toshkent: 2005. 22-bet
7. S.To‘uchiyeva. Madaniyat va san’at sohasi faoliyatini tashkil etish va boshqarish. Darslik Toshkent - 2020.92-101

